

AİLENİN GELECEĞİNE HUKUKİ GÜVENCELER*

Muharrem BALCI (Av.), 16 Aralık 2025

ÖZET

Son birkaç yıldır Türkiye’de gündemin sarsıcı konulardan biri “Aile ve Ailenin Geleceği” oldu. Nüfus doğum oranlarının Avrupa’nın çok altında gerçekleşmesinin konuya duyarlılıkta etkisi olduğu açıktır. Yaşlanan nüfus, aile içi şiddet ve boşanmalar, yakın tarihlerde yaşamadığımız bir olguya dönüştü. Ailenin geleceği konusu, kendisiyle çok yakından ilgili; bağımlılıklar, şiddet, nüfus planlaması, toplumsal cinsiyet eşitliği, feminizm, LGBT, yolsuzluk-yoksulluk vb. sorunlarla birlikte değerlendirildiğinde çözüme ilişkin bazı görüşler gelişebilir, hukukî düzenlemeler yapılabilir. Zira bu sorunların her biri diğerlerinin bileşenidir. Yer sıkıntısı nedeniyle bu bileşenleri burada etraflıca inceleme imkânımız olmayacaktır.¹

Bu makalede, hukuk bakış açısıyla ailenin geleceğini güvenceye almak için ne tür hukukî düzenleme gerekeceğine dair görüşle birlikte, medeniyet değerlerimizi de dikkate alarak mevcut durum ve ideal bir hukuki model önerisi sunmaya çalışılmıştır.

GİRİŞ

Aile dağılırken toplum da sessizce çözülür.

(Dieter Claessens)

Aile, insanlık tarihi boyunca yalnız biyolojik bir birliktelik değil **toplumsal düzenin taşıyıcısı, değerlerin aktarıcısı ve medeniyetin sürdürücüsü** olmuştur. Türk hukukunda da ailenin korunması anayasal güvence altındadır. Anayasa’nın 41. maddesi, aileyi “Türk toplumunun temeli” olarak tanımlayarak devletin aileyi koruma, güçlendirme ve çocukların haklarını gözetme yükümlülüğünü açıkça ortaya koymuştur.

Ancak modern toplumun dönüşümü, bireyselleşme, ekonomik baskılar, eğitim imkânlarının farklılaşması, sosyal medya kültürü, tüketim alışkanlıkları gibi unsurlar aile kurumunu çok boyutlu bir kırılma içine sokmuştur. Bu nedenle, aileyi korumak, artık **sadece özel hukuk mekanizmalarının değil aynı zamanda kamu politikalarının ve kültürel normların** ortak konusu haline gelmiştir.

(*) Kamuda Sosyal Politika Dergisi (Memur-Sen), “Değerlerimizin Taşıyıcısı Milletın Sigortası Aile”, Yıl. 19, Sayı 51, Nisan 2026

¹ *Ailenin Geleceğinde Bağımlılık ve Şiddetin Etkisi*, Muharrem BALCI, muharrembalci.com/hukukdunyasi/alintilar/2644.pdf

Türkiye’de aile hukukunun modern yapısı önemli kazanımlar içermekle birlikte genellikle boşanma sonrasına odaklı bir karakter taşır. Evlilik sürecinde aileyi güçlendirme, ailenin dağılmasını önleme ve sürdürülebilirlik konularında ise sınırlı kalmaktadır.

Modern toplumda ailenin dağılması (örneğin, boşanma oranlarının artması veya bireylerin aileden kopan bir yaşam sürmesi), toplumsal bağların zayıflamasına ve yukarıdaki sözde de ifade edildiği gibi, bir tür “sessiz çözülme”ye yol açar. Bu çözülme “sessizdir” çünkü genellikle, yavaş ve fark edilmeyen bir süreçle gerçekleşir. Nitekim ülkemizde iktidarlar, konunun vahim boyutlara geldiğinde tehlikeyi fark etmiştir.

Uygulamada araç sürücülerinin araçla trafiğe çıkabilmesi için ehliyet (sertifika) şartı aranmakta, maddi ve manevi kayıpların önlenmesi için azami duyarlılıkla denetlenmektedir. Ömür boyu evlilik birliğinin devamı ve ailenin ve neslin sıhhati için aile kurumunun taraflarının bu yönde eğitimine ve ehliyete dair bir belirleme ise maalesef bulunmamaktadır. Küresel ölçekte yaşanan bağımlılık ve şiddet, ailenin geleceğini dinamitlemektedir. Bunlara bir de yoksulluk eklendiğinde işin içinden çıkılmaz bir durum ailenin geleceğini karartmaktadır. Halbuki önerdiğimiz, “Sertifikalı Zorunlu Aile Eğitimi” uygulaması ile evlilik birliği için bir araya gelen adayların eğitimden geçirilip alacağı sertifika ile nikah memurunun önüne gelebilmesinin sağlanması halinde evlilik ve ailenin öneminin taraflarca benimsenmesi sağlanabilir, boşanmaların ve şiddetin görece de olsa önüne geçilebilir, ailenin geleceğinde hukukun yanı sıra sosyolojik bir iyileşme sağlanabilir.²

Bu çalışma, aileyi güçlendirmek amacıyla hem mevcut hukuki çerçeveyi eleştirel biçimde değerlendirmekte hem de medeniyet değerleriyle uyumlu **bir model** için hukukî düzenleme önermektedir.

HUKUKÎ DÜZENLEME ARAYIŞI

Mevcut Durum

1. Kavramsal Çerçeve

Aile, Türk hukuk sisteminde **anayasa, özel hukuk ve kamu hukuku** normlarıyla korunan temel bir kurumdur.

Anayasa m. 41 “Ailenin korunması” başlığı altında devletin aileyi koruma yükümlülüğünü açıkça düzenler; aileyi “Türk toplumunun temeli” olarak tanımlar.

² Muharrem BALCI, a.g.m.

“Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar.”

Anayasa'daki düzenleme esas alındığında **Aileyi koruma** kavramı üç düzeyde ele alınmalıdır:

1.1. Kurumsal koruma (evlilik, boşanma, velâyet rejimleri)

1. **Ekonomik koruma** (nafaka, mal rejimi, miras, sosyal güvenlik)
2. **Sosyal ve kültürel koruma** (eğitim, aile danışmanlığı, toplumsal değerlerin aktarımı)

Güncel sorun

Türk hukukunda düzenlemeler, çoğunlukla boşanma sonrası ihtilâfları çözmeye odaklıdır; oysa çağın gereği olarak evlilik süresince geleceği planlayan, düzenleyici, aileyi güçlendirici bir hukuk modeli gerekmektedir. Burada birçok kamusal zaaf sayılabilir. Ailenin korunmasına yönelik yasal düzenlemelerde evlilik öncesi tarafların aile birliğini sağlayabilmesine yönelik düzenleme ve uygulamaları içermediği görülmektedir. Aile birliği dağıldıktan sonra muhatap olunan yasal düzenlemeler aile birliğini tekrar geri getirmeye matuf değil aksine birliğin dağılmasından sonraki durumun korunmasına yöneliktir.

1.2. Anayasal Çerçeve

Anayasa m. 41, aileyi koruma yükümlülüğünü devlete vermektedir. Ancak bu hükmün uygulamaya yönelik ikincil düzenlemeleri sınırlı kalmış; hukuk, ahlâk ve toplumsal alanlardaki farklı düzenlemelerin ve uygulamaların ortak değerler sistemiyle tutarlı olacak şekilde uyumlandırılmamış, normatif eşgüdüm sağlanamamıştır. Bir başka deyişle, devlet politikaları, toplumsal değerler, uluslararası insan hakları normları ile anlam ve amaç birliği oluşturulamamıştır. Böylesi bir durumda hukuk parçalanmış, eklektik hale gelmiş, adâlet algısı zedelenmiş, haklar keyfi hale getirilmiştir. Halbuki kuralları belirlenmiş bir eşgüdüm sağlanması halinde hukuk öngörülebilir, özgürlük–güvenlik dengesi korunmuş, değerler, uygulamaya tutarlı biçimde yansımış olacaktı. Ezcümle, kurallı eşgüdüm ile hukukun ve kurumların aynı vicdan diliyle konuşması sağlanmış olacaktı. Burada bahsi geçen eşgüdümde, toplumun dolayısıyla ailenin geleceğini etkileye, dejenere eden küresel ifsad politikalarının, şiddet ve bağımlılıkların da söz konusu eşgüdüm içinde değerlendirilmesi esastır.

Yukarıda aile birliğinin bozulmasının nedenleri olarak tadât ettiğimiz unsurların ortadan kaldırılmasına yönelik kamusal tedbirlere rastlanmamaktadır. İkinci olarak nüfus artış oranımızın kamusal uygulamalarla hep negatife dönmesi kaçınılmaz olduğu halde, bir yandan doğum kontrol mekanizma ve uygulamaların devam etmesi, bir yandan da aileyi korumaya yönelik çalışmaların azlığı bugün yukarıdan aşağı tüm toplumun bekâ sorunu haline gelmiştir. Örneğin çalışan kadına

verilen haklar ve ayrıcalıklarla birlikte imkânlar ve bonuslar ev kadınlarına tanınmamaktadır. Ev kadınlarıyla ilgili bu negatif ayrımcılık sorunu öteden beri iktidarlarca bir türlü algılanmamaktadır.

1.3. Türk Medeni Kanunu'nda Ailenin Korunması

TMK'da evlilik, boşanma, velâyet, nafaka ve mal rejimleri ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Bununla birlikte:

- Velâyet hâlen ağırlıklı olarak **tek ebeveyn esasına** dayanmaktadır.
- Aile arabuluculuğu, **zorunlu bir kurum** değildir. Oysaki toplumun kahir ekseriyeti Müslüman olup İslâm hukuku uygulamalarında arabuluculuğun farzîyetine inanmaktadır.
- Mal rejimi uygulamalarında ev **içi emeğin ekonomik değeri** yeterince tanınmamaktadır.
- Boşanma süreçleri çoğu zaman çocuğun psikolojik bütünlüğünü zedelemektedir.

1.4. Sosyal Güvenlik ve Aile Politikaları

- Türkiye'de aile odaklı sosyal politikalar bulunsa da (aile destekleri, sosyal yardımlar), bunların hukukî çerçeveye bütünleşmiş kurumsal bir yapısı bulunmamaktadır.

2. Medeniyet Değerlerimiz Bağlamında Aile

Aile, İslâm hukuk geleneğinde ve Anadolu irfanında üç ana kavramla bütünleşmiştir:

1. **Emanet:** Eşler birbirine, çocuk ise hem ebeveynine hem de topluma emanettir.
2. **Adâlet:** Aile içi ilişkilerin düzeni ve yükümlülüklerin paylaşımı hakkaniyete dayanır.
3. **Neslin korunması:** Ailenin sürekliliğinin toplumsal bir sorumluluk olduğu kabul edilir.

Bu değerler, devletin aileyi koruma görevini “kamu düzeni” kapsamında ele alır. Modern hukuk ile çatışmaz; aksine önleyici hukuk anlayışına anlam kazandırır.

3. Mevcut Durumun Eleştirisi

3.1. Evlilik ve Boşanma Hukukunun Sorunları

- Evlilik, sadece “birliktelik sözleşmesi” gibi görülmekte; kurumsal boyut ve medeniyet değerleri geri plandadır.
- Boşanma süreçleri tarafları yıpratmakta, çocuk yararı kuramda olup uygulamada zayıf kalmaktadır. Bu yazının yazıldığı günlerde, binlerce kişinin mağduriyetine sebep olan hatta çok sayıda siyasetçinin de şikâyetçi olduğu “süresiz nafaka” konusu son yargı paketi tasarısına de konulamadı.

- Velâyet düzenlemeleri hâlen tek ebeveyn ağırlıklıdır; ortak velâyet³ Türkiye’de istisna niteliğindedir.

3.2. Mal Rejimi ve Ekonomik Güvence Eksiklikleri

- Edinilmiş mallara katılma rejimi çoğu durumda âdil sonuç verse de,
 - ev işlerinin ekonomik karşılığı,
 - çocuk bakımının değeri,
 - uzun evliliklerde emeğin korunması tam olarak yansıtılmamaktadır.

3.3. Aile İçin Önleyici Hukuk Modelinin Olmayışı

- Aile arabuluculuğu, zorunlu değildir.
- Boşanma öncesi profesyonel rehberlik sistemi kurumsallaşamamıştır.

3.4. Sosyal Güvenlik Yetersizlikleri

- Aileyi güçlendirici sosyal politika araçları (ebeveyn izinleri, aile kartı, çocuk destekleri) hukukî sistem içinde bütünleşmiş değildir.
- Sistem sadece çalışan anneleri desteklemekte, ev hanımlarına ise şimdilik bir katkı sunamamaktadır.

4. İdeal Hukukî Model Önerisi

4.1. “Aile Teminat Yasası” (Yeni Bir Çerçeve Kanun)

Aileyi sadece “boşanma ihtimali” ekseninde değil **kurumsal süreklilik** mantığında düzenleyen bir üst kanun önerilebilir. Bu kanun:

- Aile birliğinin kurulmasından önce adaylara Sertifikalı Zorunlu Aile Eğitimi düzenler, nikah akdinin kurulması için zorunlu hale getirir.
- Ailenin korunmasına dair tüm dağılık mevzuatı tek çatı altında toplar.
- Önleyici mekanizmaları kurumsallaştırır (zorunlu aile danışmanlığı, aile arabuluculuğu).
- Boşanma hukukunu daha âdil ve hızlı hale getirir.

³ Ortak Ebeveynlik: Nedir ve Nasıl İşler Hale Getirilir?
verywellmind.com/co-parenting-what-it-is-and-how-to-make-it-work-7197870#:~:text=Ortak%20ebeveynlik%2C%20ebeveynli%C4%9Fe%20y%C3%B6nelik%20i%C5%9Fbirlik%C3%A7i,sorumlulu%C4%9Funu%20payla%C5%9Ft%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20yasal%20bir%20d%C3%BCze nlemedir.

- Çocuk yararı için bağımsız “Çocuk Hakları ve Aile Refahı Kurulları” öngörür.

4.2. Evlilik Öncesi ve Sonrası Hukukî Güvence Mekanizmaları

a. Evlilik Öncesi “Aile Sözleşmesi” Modeli

- Anglo-Sakson tarzı mal paylaşımı sözleşmesi değil;
- Eşlerin beklentilerini, aile içi görev paylaşımını, değer birliğini ve temel ilkeleri düzenleyen **kültürel hukuk sözleşmesi** niteliğinde olmalıdır.
- Bağlayıcılığı sınırlı, yönlendirici karakterli olabilir. (Çay kaşığına varıncaya kadar ayrıntılar, evlilik birliğinin maddi yönünü esas alan sözleşmelerdir. Anadolu’da örnekleri olsa da evlilik birliğinin sarsılmasında etkendi.)

b. Zorunlu Aile Arabuluculuğu

- Boşanma davası açılmadan önce en az iki arabuluculuk/hakem oturumu.
- Amaç, boşanmayı engellemek değil çatışmayı yönetmektir.
- Çocuklu ailelerde psikolog-hukukçu karma ekip zorunlu olmalı.

4.3. Mal Rejimi Reformu

- Ev içi emeği ekonomik değer olarak tanıyan düzenleme.
- Uzun evliliklerde özel koruma rejimi (örneğin on yıldan sonra farklı bir paylaşım oranı).
- Çocuk bakım yükümlülüğü olan ebeveyne boşanma sonrası ek ekonomik güvence.

4.4. Ortak Velâyet ve Çocuk Refahı Reformu

- Çocuk yararı çerçevesinde **ortak velâyet ana model** olmalı;
- Tek taraflı velâyet ancak şiddet, ihmal vb. durumlarda uygulanmalı.
- Çocuğun duygusal sürekliliği korunmalı (iki ebeveynle de düzenli ilişki).
- “Çocuk Refahı Hâkimi” uzmanlaşması.

4.5. Aileyi Güçlendiren Sosyal Politikalar

Hukuk yalnızca norm koymaz; devletin sosyal destek mekanizmalarını da düzenler.

- Çalışan ebeveynler için güçlendirilmiş ebeveynlik izinleri.
- Aile kartı sistemi (vergi avantajı, ulaşım-enerji destekleri).

- Yeni evlenen gençlere faizsiz veya döviz veya kıymetli madene endeksli “Aile İlk Adım Kredisi”.
- Eğitim kurumlarında “aile okuryazarlığı” programı.

Bu sosyal politikalar aileyi **refah yönünden teminat altına alır**.

5. Medeniyet Değerleri ile Uyumluluk

Önerilen model:

- **Emanet** ilkesini → evlilik sözleşmesi ve velâyetin ortaklaştırılması ile
- **Adâlet** ilkesini → mal rejimi reformu ve arabuluculuk/hakem sistemi ile
- **Neslin korunması** ilkesini → çocuk refahı kurulları ve aile danışmanlığı ile modern hukuk normlarına dönüştürür.

Böylece hem klasik İslâm hukukunun aileyi “kamu düzeni” çerçevesinde konumlandıran yaklaşımı, hem de çağdaş insan hakları ilkeleri uyumlu biçimde sentezlenmiş olur.

İDEAL HUKUKÎ MODELİN İLKELERİ

Türk Medeni Hukukunda ortak önerilerden yararlanarak hazırladığımız bizce ideal hukukî modelin ilkeleri;

1. **Aile, bir kamu yararı kurumudur**; salt özel ilişki değildir.
2. **Önleyici hukuk**, çözücü hukuktan önce gelir.
3. **Çocuk yararı ve neslin korunması** tüm düzenlemelerin merkezinde olmalıdır.
4. **Eşitlik** ile **hakkaniyet** birlikte yorumlanmalıdır.
5. Medeniyet mirasımızdaki **emanet, adâlet, merhamet** ilkeleri, modern hukuk terimleriyle yeniden inşâ edilebilir.

HUKUKÎ MODEL ÖNERİSİ

Ailenin Geleceğini Teminat Altına Almak için Hukukî Model Önerisi

1. “Aile Teminat Yasası” Taslağı

Aileyi yalnızca boşanma süreciyle sınırlı olmayan bir bakışla ele alan **çerçeve bir kanun** önerilebilir.

Bu kanun:

- Aileyi güçlendirme politikalarını normatif düzeye çıkarır.

- Aile danışmanlığı, evlilik öncesi eğitim, zorunlu arabuluculuk/hakem gibi mekanizmaları bütüncül bir modele bağlar.
- Çocuk yararı için kurumsallaşmış yapılar öngörür.
- Aileyi sosyal güvenlik sistemiyle daha organik bir ilişkiye sokar.

Bu kanun, Anayasa m. 41'in "genel hüküm" niteliğini "uygulama ilkeleri"ne dönüştürecektir.

2. Zorunlu Aile Arabuluculuğu veya Hakemlik

Boşanma davaları, tarafları hem ekonomik hem de duygusal açıdan yıpratır. Önerilen modelde:

- Boşanma davası açılmadan önce **en az iki arabuluculuk oturumu** zorunlu olmalıdır.
- Çocuklu ailelerde psikolog–hukukçu karma ekip bulunmalıdır.
- Arabuluculuk, boşanmayı engellemek için değil **çatışmayı yönetmek** için düzenlenmelidir.

Bu mekanizma, Avrupa'da aile uyuşmazlıklarının çözümünde başarılı sonuçlar vermiştir. Ancak, yukarıda hakemlik kurumunun toplumun inanç değerlerine uyumundan bahsedildi. Bu kapsamda değerlendirme ve önerilerimiz içinde "Hakemlik" kurumu üzerinde durmak gerekiyor.

Aile içi uyuşmazlıklarda **modern hukuktaki arabuluculuk** ile **İslâm hukukundaki hakem (tahkim) uygulaması**, görünüşte benzer uzlaştırma mekanizmaları olsa da **dayandığı ontoloji, normatif çerçeve, yetki anlayışı ve amaç bakımından** önemli farklar taşır.

2.1. Normatif Kaynak ve Meşruiyet

Modern hukukta arabuluculuk

- **Pozitif hukuka** dayanır (kanun, yönetmelik, sözleşme).
- Meşrûyetini **taraf irâdesinden** alır.
- Ahlâkî ölçüt dayatmaz.

İslâm hukukunda hakemlik (tahkim)

- **İlâhî vahiy temellidir.**
- Doğrudan Kur'ân'a dayanır:

"Eğer karı-koca arasında anlaşmazlıktan endişe ederseniz, erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden bir hakem gönderin..." (Nisâ, 4/35)

- Meşrûyet kaynağı **emanet, adâlet ve ıslah** ilkesidir.

Temel fark:

Modern arabuluculuk, *usulî*; hakemlik, *ahlakî-normatif* bir kurumdur.

2.2. Amaç ve Nihai Hedef

Arabuluculuk

- Tarafların **uzlaşmasını** sağlamak.
- Çoğu zaman uyuşmazlığı **sona erdirmek** yeterlidir.
- Evliliğin sürmesi veya dağılması, taraf tercihine bırakılır.

Hakem uygulaması

- Öncelikli amaç, **ıslah**tır.
- Aile birliğinin korunması esastır.
- Boşanma, **son çare** olarak görülür.

Arabuluculuk, “çözüm”; hakemlik, “onarım” merkezlidir.

2.3. Yetki ve Rol Anlayışı

Arabulucu

- **Tarafsız ve pasif** bir kolaylaştırıcıdır.
- Çözüm önermez; süreci yönetir.
- Karar yetkisi yoktur.

Hakem

- **Tarafsız ama sorumludur**.
- Gerekirse **tavsiyede bulunur**, yönlendirir.
- Bazı mezheplerde boşanma yönünde **karar yetkisi** bile vardır.

Kritik fark:

Hakem sadece süreci değil **sonucu da ahlâken taşır**. Üzerinde **toplumsal bir baskı** da vardır.

2.4. Değerler Sistemi

Arabuluculuk

- Birey merkezlidir.
- Haklar, eşdeğer kabul edilir.

- Duygusal tatmin ve menfaat dengesi önemlidir.

Hakemlik

- **Aile merkezlidir.**
- Eşler, hak öznesi olduğu kadar **emanet taşıyıcısıdır.**
- Çocuk ve nesil korunması üst değerdir.

Normatif ayırım:

Arabuluculuk, *haklar arası denge* kurar;

Hakemlik, *hak-sorumluluk dengesi* kurar.

2.5. Toplumsal ve Ahlâkî Bağlam

Arabuluculuk

- Sekülerdir.
- Toplumsal bağlamdan bağımsız yürütülebilir.
- Ahlâkî telkin yoktur.

Hakemlik

- Aile, akrabalık ve toplum içindedir.
- Hakemlerin ailelerden seçilmesi tesadüf değildir.
- Sosyal ve vicdani baskı **olumlu bir denge unsurudur.**

2.6. Çocuğun Konumu

Arabuluculuk

- Çocuk, çoğu zaman dolaylı bir unsur.
- Menfaatler pazarlığında temsil edilir.

Hakemlik

- Çocuk **emanet ve aslî korunma konusudur.**
- Hakemlik sürecinin merkezindedir.

Başlık	Arabuluculuk	Hakem (Tahkim)
Kaynak	Pozitif hukuk	Kur'ân ve Sünnet
Amaç	Uzlaşma	İslah
Yetki	Pasif	Aktif–sorumlu
Değer	Bireysel menfaat	Aile ve emanet
Boşanma	Eşit seçenek	Son çare
Çocuk	Dolaylı	Merkezî

Sonuç itibarı ile;

Modern arabuluculuk, çatışmayı yönetir; İslâmî hakemlik, ilişkiyi onarmaya çalışır.
Biri süreci nötrleştirir, diğeri sorumlulukla anlamlandırır.

3. Ortak Velâyeti Esas Alan Çocuk Refahı Modeli

İdeal hukuk modeli, çocuğun duygusal sürekliliğini merkez almalıdır.

- Ortak velâyet, **esas**; tek taraflı velâyet, **istisna** olmalıdır.
- Çocukla kişisel ilişki düzenlemeleri uzman psikologlar tarafından hazırlanmalıdır.
- Aile mahkemelerinde **Çocuk Refahı Hâkimi** uzmanlaşması oluşturulmalıdır.
- Çocuğun yüksek yararı, ebeveyn çatışmasından korunma ve istikrarlı bakım ilkelerine dayanmalıdır.

4. Mal Rejimi Reformu: Ev İçi Emeğin Tanınması

Türkiye'de edinilmiş mallara katılma rejimi uygulanmasına rağmen, ev içi emeğin ekonomik karşılığı pratikte yeterince somutlaştırılmamaktadır.

Önerilen:

- Ev içi emek için “**Toplumsal Emeğin Değeri Katsayısı**” uygulanmalıdır.
- On yılı aşan evliliklerde paylaşım oranı, emeğin niteliğine göre farklılaştırılabilir.
- Çocuk bakım sorumluluğunu üstlenen ebeveyn için ek güvence mekanizmaları kurulmalıdır.

5. Sosyal Politika Entegrasyonu

Ailenin hukukî düzeni tek başına yeterli değildir; sosyal politikalarla bütünleşmesi gerekir.

- Ebeveynlere güçlendirilmiş doğum/ebeveynlik izinleri,

- Genç ailelere faizsiz/geri ödemeli evlilik kredisi,
- Aile kartı sistemi,
- Eğitim kurumlarında aile okuryazarlığı programları yasal zemine oturtulmalıdır.

Bu düzenlemeler hem ekonomik kırılganlığı azaltacak hem de aileyi sosyal bütünlük içinde destekleyecektir.

SONUÇ

Ülkemizin yaşlanan nüfusu, bağımlılıklar nedeniyle neredeyse kitlesel hale dönüşen şiddet ve ölümler, aile içi şiddet ve geçimsizlik nedeniyle boşanmalar, geleceğimizi tehdit ediyor. Ailenin geleceği konusu, sadece sosyolojik bir vakıa değil aynı zamanda ve belki daha önemli olarak hukukî bir sorundur.

Ailenin geleceğini teminat altına almak, yalnızca bireysel bir tercih veya özel hukuk meselesi değil toplumsal ve hukukî bir zorunluluktur. Mevcut hukuk sistemi, önemli kazanımlar içermekle birlikte, günümüzün toplumsal dönüşümlerine cevap verecek **önleyici ve kurumsal** mekanizmalardan yoksundur. Söz konusu mekanizmaların başında yasal düzenlemeler ve bu yasal düzenlemelerin uygulanabilmesi için, şiddet, bağımlılık ve aile eğitimleri de gerekmektedir.

Hukuk hayatın kendisidir. Her olay hukukî sonuç doğurur. Ailenin güçlendirilmesinde de hukuk ve yasal düzenlemeler başat rol oynamaktadır. Hukuk derken, hukukun sadece yasaları değil, hukukun kaynakları arasında evrensel kurallar, örf, adet ve geleneği de hukukun içinde olmazsa olmaz değerler ve bir düzen olarak kabul ediyor, önerilerimizi bu kapsamda sunmuş oluyoruz.

Bu makalede önerilen **Aile Teminat Yasası, zorunlu arabuluculuk, ortak velâyet esası, ev içi emeğin tanınması ve aile odaklı sosyal politikalar** hem kadim aile anlayışımıza hem Türk hukuk sisteminin ihtiyaçlarına hem de medeniyetimizin emaneti, adâleti ve neslin korunması anlayışına uygundur.

Önerdiğimiz model, aileyi yalnızca korunacak değil **güçlendirilecek bir yapı** olarak ele almakta; böylece hem bireylerin huzurunu hem toplumun istikrarını güvence altına almayı hedeflemektedir.

KAYNAKÇA

ARI, Mehmet. *Türk Aile Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

BAKIRCI, Feza. “Aile Kurumunun Hukuki Korunması ve Modern Yaklaşımlar.” *GÜHFD* 15/2 (2014): s. 85–122.

BALCI, Muharrem. *Ailenin Geleceğinde Bağımlılık ve Şiddetin Etkisi*, muharrembalci.com/hukukdunyasi/ alintilar/2644.pdf

BALOĞLU, Kadir. “İslam Hukukunda Aile ve Neslin Korunması.” *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 26 (2016): s. 45–68.

DEMİR, Hüseyin. “Türk Medeni Kanunu’nda Velayet Düzeni ve Uygulama Sorunları.” *MHB* 38/1 (2018): s. 109–134.

KÖROĞLU, Ebru. *Aile Arabuluculuğu ve Etkin Çözüm Modelleri*. İstanbul: Beta, 2019.

ŞENTÜRK, Recep. *İslam Medeniyetinde Aile ve Toplumsal Yapı*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2017.

ZENGİN, Mehmet. “Boşanma ve Çocuk Hakları.” *TBB Dergisi* 128 (2017): s. 67–98.

.....

Ortak Ebeveynlik: Nedir ve Nasıl İşler Hale Getirilir?

verywellmind.com/co-parenting-what-it-is-and-how-to-make-it-work-

7197870#:~:text=Ortak%20ebeveynlik%2C%20ebeveynli%C4%9Fe%20y%C3%B6nelik%20i%C5%9Fbirlik%C3%A7i,sorumlulu%C4%9Funu%20payla%C5%9Ft%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20yasal%20bir%20d%C3%BCzenlemedir.